

“โกะซัง โอะคุริบิ”

พิธีส่งดวงวิญญาณบรรพบุรุษกลับสัมปรายภพ

“โอบง” เป็นเทศกาลคล้ายเทศกาลสารทจีนของคนจีนในเมืองไทยเรา ตรงกับราววันที่ 7-16 สิงหาคมของทุกปี โดยมีวันที่ 16 เป็นวันสุดท้ายและถือเป็นวันส่งดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่มาเยี่ยมลูกหลานให้กลับไปยังสัมปรายภพ เช่น ด้วยการจุดพลุลอยโคมใบไม้และกระดาษเพื่อส่องแสงสว่างนำทาง ไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนไปมากน้อยหรือรวดเร็วเพียงใด คนญี่ปุ่นทั่วไปก็ยังคงเทศกาลโอบงนี้ด้วยการเดินทางกลับภูมิลำเนา นำของมาเช่นไหว้บรรพบุรุษทั้งที่สุสานและที่บ้านเกิดกันอย่างถ้วนหน้า

คนเกียวโตเรียกดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่จะกลับมาเยี่ยมลูกหลานช่วงโอบงนี้ว่า “โอะโซะไรซัง” ผู้คนจะพากันไปทำบุญซื้อโคมกระดาษหรือซื้อเทียนเขียนชื่อโอะโซะไรซังประดับประดากันที่วัดประจำตระกูลบางแห่งก็มีการแสดงละคร การรำทำเพลงกัน

อย่างสนุกสนาน “บงโอะ โดริ” หรือรำวงก็เป็นหนึ่งในธรรมเนียมดังกล่าว ผู้คนตามบ้านจะเตรียมอาหารคาวหวานรับบรรพบุรุษกันทุกหย่อมหญ้าในราววันที่ 13-16 และเมื่อถึงวันที่ 16 วันสุดท้ายของเทศกาล คนเกียวโตก็จะร่วมกันส่งบรรพบุรุษกลับด้วย “การเผาเขาทั้ง 5 เขา” (โกะซัง โอะคุริบิ) ที่ห้อมล้อมตัวเมืองด้วยตัวอักษรจีน รูปเรือและรูปเสาโทริอิ

พิธีเผาเขาดังกล่าวเริ่มจาก 2 ทุ่มบนเนินเขาเนียวกะทาเกะทางทิศตะวันออกเป็นตัวหนังสือจีนว่า「大」(ได) ตามด้วยตัวอักษร「妙法」(เมียวโฮ) ที่เขามัทสึงะซากิ รูปเรือใบที่เขานิชิกะ โมะหุเนะ ยามะ อักษร「大」(ได) อีกครั้งที่เขาโอคิตะยามะทางเหนือ ปิดท้ายที่

- 1) โคมกระดาดที่ผู้คนหาซื้อจากวัดใกล้เคียง ๆ สระ: เพื่อลอยรำลึกถึงบรรพบุรุษ เริ่มลอยจาก 19:00 น
- 2) ราว 20:20 น เมื่อแสงไฟรูปเสาทิโระอบบนาชาติ ก็มีการปล่อยโคมกระดาดในสระอีกครั้ง

เวลา 2 ทุ่ม 20 นาที ด้วยรูปเสาทิโระที่เขาคิตะซากะ มิซึโอะยามะ ทางทิศตะวันตก ห่างกันเขาละ 5 นาที ใช้คบเพลิงเผาจนเป็นเวลาเขาละ 30 นาที ทุกแห่ง นอกจากพื้นไม้ขนาดใหญ่แล้ว ยังมีพื้นที่ทำจากไม้โทะมะบาง ๆ กำกับชื่อของบรรพบุรุษที่ผู้คนเขียนและนำมาให้วัดแต่ละแห่งที่ตื่นเขาช่วยเผาให้ด้วย ตามที่สูงบางแห่งในตัวเมืองสามารถมองเห็นตัวอักษรเหล่านั้นได้พร้อมกัน 4 แห่ง แต่มักไม่เห็นรูปเสาทิโระที่ห่างออกไปทางทิศตะวันตก แต่ละเขาจะมีกลุ่มชาวบ้านใกล้เคียง ๆ คอยดูแลรักษาและทำหน้าที่จุดไฟถ่ายทอดกันมาเป็นรุ่น ๆ โดยมีตำนานและรายละเอียดของไม้และพื้นที่ใช้แตกต่างกันเล็กน้อย

ผู้รับบอกว่าเหตุผลที่เริ่มจากเขาด้านทิศตะวันออกด้วยอักษร「大」(ได) นั้น เชื่อกันว่าเพราะทิศตะวันออกเป็นทิศที่พระอาทิตย์ขึ้นและตัวอักษร「大」(ได) เปรียบเสมือนตึกตาสัญลักษณ์แทน “โอะโอะไรซัง” ที่ก่อนเดินทางกลับจะกราบนมัสการ “นัมโมเมียวโฮ เรงเงะเคียว” ตามพระธรรมคำสั่งสอน「妙法」(เมียวโฮ) และขึ้นเรือโอะโอะไรเซนข้ามแม่น้ำที่เชื่อมโลกมนุษย์กับสัมปรายภพ ระหว่างทางจะปรากฏตัวหนังสือ「大」(ได) ทางซ้ายมืออีกครั้ง ก่อนที่จะลอดเสาโทะริอิ กลับไปยังสัมปรายภพอย่างสุขสงบทางทิศตะวันตก

ไม่เป็นที่ปรากฏแน่ชัดว่าพิธีเผาเขาทั้งห้านี้ เริ่มจากเมื่อใด บางตำนานเชื่อว่าเริ่มจากพระสงฆ์โคโบไดชิหรือพระคุโคผู้นำพุทธ

ศาสนาจากจีนมาเผยแพร่ในสมัยเฮอัน ท่านได้เขียนตัวหนังสือ「大」(ได) เพื่อถ่ายทอดความศักดิ์สิทธิ์ของพระอมิตตาพระประธานของวัดที่ตื่นเขาเนียวกะทาเกะที่มีคนเห็นทรงบินไปดับไฟที่ไหม้ตัววัด

อีกตำนานหนึ่งเล่าขานกันว่าเริ่มจาก เมื่ออาชิกางะโยชิมาสะ โทกุนคนที่ 8 ในสมัยมุโรมาจิ ได้ขอให้เจ้าอาวาสวัดโชโคคุจิใช้คบเพลิงโทะมัทสึเขียนตัวหนังสือ「大」(ได) เพื่อรำลึกถึงโยชิฮิสะ ลูกชายที่ป่วย และตายไปเมื่ออายุเพียง 24 ปี ตำนานนี้ดูมีเหตุผลสนับสนุนอยู่ไม่น้อย เช่น การจัดตำแหน่งคบเพลิงที่ทำให้ตัว「大」(ได) หันหน้าไปทางวัดโชโคคุจิ ซึ่งเป็นที่ตั้งสุสานของโยชิฮิสะและครั้งนั้นเป็นการจุดคบเพลิงบนเขาเพียงครั้งเดียว เพราะในปี 1489 ปีรุ่งขึ้นตัวโยชิมาสะเองก็วายชนม์ลง ไม่มีใครมาสานต่อพิธี และไม่มีบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ที่วัดกิงคะคุจิ (วัดเงิน) วัดลูกในเครือมีหลักฐานยืนยันว่าธรรมเนียมเผาเขาห้าในสมัยนี้ด้วยเหตุนี้เองผู้คนแถวนี้จึงเชื่อว่าธรรมเนียมเผาเขาเป็นตัวหนังสือ「大」(ได) เริ่มมากจากสมัยมุโรมาจิ

<https://www.discoverkyoto.com/event-calendar/august/daimonji-gozan-okuribi-ritual-fires/>

ตำนานสุดท้ายเชื่อกันว่าการเผาเขาทั้งห้าแห่ง น่าจะเริ่มจากสมัยต้นเอโดะ ทั้งนี้จากบันทึกใน “ไดอารีเคโจนิกเกงรูกุ” ของฟูนาซาชิอิเคคาตะซุนนางท่านหนึ่งที่เล่าว่า “ได้ไปที่คฤหาสน์ของท่านเรเสเพื่อไปชมการเผาเขาหัวเมือง” บันทึกดังกล่าวกำกับวันที่ไว้ว่าเป็นวันที่ 16 เดือน 7 ปีเคโจที่ 8 (ค.ศ.1603) และหลังจากนั้นเป็นต้นมาก็พบหลักฐานเกี่ยวกับการเผาเขาในจุดต่าง ๆ ของเกียวโตจนกลายเป็นพิธีเช่นทุกวันนี้

ผู้เกี่ยวข้องเชื่อกันว่าพิธีเผาเขาเพื่อส่งดวงวิญญาณบรรพบุรุษนั้น น่าจะแพร่หลายมายังชาวบ้านทั่วไปเมื่อพุทธศาสนาฝังรากลึกในญี่ปุ่นราวสมัยมุโรมะจิมากกว่า และเมื่อเข้ากลางสมัยเอโดะก็กลายเป็นพิธีเผาเขา “โกะซัง โอคุริบิ” เรียงกัน 5 เขา เช่นทุกวันนี้ และเหตุผลที่ไม่มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรของหนังสือทางการนั้น ก็เพราะว่าพิธีดังกล่าวเป็นความเชื่อ เป็นธรรมเนียมปฏิบัติทางศาสนาของชาวบ้าน หาใช่พิธีกรรมของรัฐหรือพิธีกรรมทางการแต่อย่างใด ปัจจุบันนี้พิธีกรรมเผาเขาทั้ง 5 แห่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกทางวัฒนธรรมของชาวเมืองเกียวโต” แต่ก็ไม่ใช่พิธีกรรมภาครัฐ

แต่ละเขายังมีขึ้นตอน และความเชื่อในหมู่ชาวบ้านที่ร่วมพิธีแตกต่างกันไปด้วย ยกตัวอย่างเช่น ที่เขาเนียวกะทะเกะนั้น จะเริ่มจุดไฟจากฐานพร้อมการสวดมนต์ฮันยะชินเคียว หลังจากนั้น

คนดูคบเพลิงแต่ละด้านจะตะโกนร้องว่า “ด้านใต้พร้อมหรือยัง” “ด้านเหนือพร้อมหรือยัง” “หัวตัวหนังสือพร้อมหรือยัง” ฯลฯ เมื่อทุกคนพร้อมก็จะจุดไฟพร้อมกัน เคล็ดอยู่ที่ว่าหากจุดไฟไฟลุกไม่ดี ปีนั้นบ้านเรือนของคนที่อยู่จุดนั้น ๆ จะประสบโชคร้าย เป็นต้น

สำหรับตัวหนังสือ 「大」(โต) ที่มีสองที่นั้นไม่พบหลักฐานแน่ชัดว่าเพราะอะไร บางคนก็เชื่อว่าตัวหนังสือด้านซ้ายเป็นเสมือนกระจกเงาของตัวหนังสือด้านขวา บางคนก็เชื่อว่าตัวด้านขวาทางทิศตะวันออกหมายถึงผู้ชายตัวด้านซ้ายทางทิศเหนือหมายถึงผู้หญิง สมาคมอนุรักษ์ตัว 「大」(โต) ด้านซ้ายบอกว่าที่เรียกกันว่า “อิคาริ” (ด้านซ้ายนั้น) มาจากผู้คนที่ชมจากแถวพระราชวังเกียวโตมองเห็นทางด้านซ้ายไม่มีเหตุผลมากกว่านั้น

ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ผู้เขียนไปชมพิธีเผาเขาทั้งห้านี้ โดยเลือกไปชมจากริมสระฮิโรสวะอิเคะไม่ไกลนักจากสถานีอาราชิยามะ ทั้งนี้เพราะทุกปีจะมีการลอยโคมกระดาษราว 2,000 โคมก่อน และระหว่างการจุดคบเพลิงรูปเสาโทริอิบนเขาทิศซากะมิซูโอะยามะ นอกจากความงามจากแสงโคมในสระอันกว้างใหญ่แล้ว แสงคบเพลิงบนยอดเขาเตี้ย ๆ ยังสะท้อนลงมาบนผิวสระดูขลังกว่าพิธีลอยโคมในท้องถิ่นอื่น ๆ มาก

ผู้เขียนไปตั้งขาตั้งกล้องตั้งแต่ว่าง 4 โมงเย็น ลักพักใหญ่ ๆ ก็พบว่าผู้คนเรียงรายที่ฝั่งตรงข้ามของเขาริมสระเต็มไปหมด และจากราวทุ่มครึ่งจนถึงราวสองทุ่มครึ่งก็เต็มไปด้วยผู้คนทั้งชาวบ้านใกล้ ๆ ทั้งช่างภาพ นักท่องเที่ยวทั้งญี่ปุ่น และต่างชาติ แต่ที่น่าแปลกใจคือทุกคนอยู่ในความสงบนิ่ง และยินชมความงามจากแสงโคมที่ดูมีมนต์ขลังอย่างบอกไม่ถูก ทำให้อดรำลึกถึงพ่อที่เพิ่งจากไปด้วยวัย 98 ปี เมื่อปลายเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมาไม่ได้ ก็เลยได้ถือโอกาสส่งดวงวิญญาณ “โอะโอะโรซัง” ของพ่อไปสู่สัมปรายภพพร้อมขอขอบคุณพ่อที่ได้เลี้ยงดูให้การศึกษาให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูกมาตลอดด้วย

*จากสถานี Kawaramachi/Hankyu Line หรือจากสถานีเกียวโตมีรถประจำทางวิ่งไปใกล้ ๆ ทั้งขาไปและขากลับ เดินทางสะดวก

